บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาโดยสอบถามปัญหาจากครูผู้สอนภาษาไทย การสังเกตการใช้ภาษาของครูและนักเรียน การใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัย และการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

2.1.3 การสอนโดยใช้หลักการและรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึก

2.1.5 ความหมายของคำควบกล้ำและปัญหาในการออกเสียงคำที่ใช้ ร ล ว ควบกล้ำ

2.1.6 การพัฒนาการอ่าน

2.1.7 ประสิทธิภาพของชุดการสอน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึก

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับคำควบกล้ำ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กรมวิชาการ (2544 : 1 - 2) ได้ให้เหตุผลในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ พร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : คำนำ) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาว่าในกระบวนการจัดการศึกษานับว่าการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 หรือ “หลักสูตรใหม่” เป็นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นหลักสูตรที่มีการกระจายอำนาจทางวิชาการไปให้สถานศึกษา สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นเองโดยมีองค์ประกอบที่กำหนดจากหลักสูตรแกนกลางและที่สถานศึกษาต้องกำหนดจากส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียน ของนักเรียนของชุมชนและสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย ความเป็นหลักสูตรสถานศึกษาจึงจะสมบูรณ์

1) โครงสร้างของสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้นตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนคือ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3
ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3
ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

การกำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ

2) หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยประกอบด้วย 5 สาระ และ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ คือ

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิดความรู้สึกในโอกาสต่างๆอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

จะเห็นได้ว่าสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ได้กำหนดความสามารถของผู้เรียนเรื่องการอ่านไว้ว่า ผู้เรียนต้องสามารถใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา สร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและกำหนดหลักการอ่านคำควบกล้ำไว้ในผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กรมวิชาการ. 2546 : 24 – 29) ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอ่านคำควบกล้ำไว้อย่างชัดเจนและสาระที่ 4 มาตรฐาน ท 4.1 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องความเข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา การรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ และได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนไว้ว่าเมื่อผู้เรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนต้องสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดีเป็นอันดับแรกรวมทั้งสามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการอ่านคำควบกล้ำจึงเป็นหลักการอ่านที่สำคัญในการรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

1) ความหมายของการสื่อสาร

ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคนอื่นๆ (2542 : 144 – 145) ได้ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารไว้ว่า การติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ข้อมูล ข่าวสารความรู้สึกนึกคิด ความต้องการและอารมณ์ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับให้รับรู้และเข้าใจตรงกันทั้งที่เป็นระบบและไม่เป็นระบบ

การสื่อสารมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ไม่เลือกเชื้อชาติไม่เลือกเผ่าพันธุ์ มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสารจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อมนุษย์ในสังคม เป็นเครื่องมือในการแสวงหาปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีวิต เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การบริหาร การปฏิบัติงาน การดำรงอยู่ของครอบครัว ดังนั้นการติดต่อสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

มณฑล ใบบัว (2536 : 3 - 4) ได้สรุปความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีความสำคัญต่อมนุษย์ 5 ประการคือ

(1) ความสำคัญต่อความเป็นสังคม

(2) ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน

(3) ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจ

(4) ความสำคัญต่อการปกครอง

(5) ความสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศ

2) ประเภทของการสื่อสาร ประเภทของการสื่อสาร การแบ่งประเภทของการสื่อสารตามหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการคือ

(1) การจำแนกประเภทโดยการใช้จำนวนของผู้ทำการสื่อสารเป็นเกณฑ์ การจำแนกประเภทโดยการใช้จำนวนของผู้ทำการสื่อสารเป็นเกณฑ์แบ่งได้ 3 ประเภทคือ

ก. การสื่อสารในตัวบุคคล เกิดขึ้นเมื่อเราสื่อความหมายกับตัวเราเอง คนเราสื่อสารกับตัวเองได้ 4 ระดับ คือ สื่อสารด้วยการคิด วัจนภาษา อวัจนภาษา และเสียงพูด

ข. การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารกับผู้อื่น อาจเป็นคนเดียวหรือกลุ่มเล็กๆ เราใช้ทั้งวัจนภาษา อวัจนภาษาและเสียง การสื่อสารกับผู้อื่นนั้นเป็นวัฏจักรมีกระบวนการหลายระดับ ซึ่งเป็นการยากที่จะบอกว่าใครเป็นผู้ทำให้เกิดการสื่อสาร

ค. การสื่อสารกับมวลชน การสื่อสารกับมวลชน แตกต่างจากการสื่อสารชนิดแรกตรงที่ว่าผู้รับสารมีเป็นจำนวนมาก ถ้าสื่อสารด้วยการพูดต้องใช้เสียงดัง และการพูดต้องมีการติดต่อกันไปเรื่อยๆ

(2) การจำแนกประเภทโดยการใช้ลักษณะวิธีการติดต่อระหว่างผู้รับสาร (Receiver) และผู้ส่งสาร (Sender) แบ่งออกได้ 2 ประเภทคือ

ก. การสื่อสารระบบทางเดี่ยว (One-Way Communication) คือ การสื่อสารในลักษณะที่ผู้ให้การสื่อสารไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับการสื่อสารได้เป็นฝ่ายให้การสื่อสาร เช่น การสื่อสารโดยผ่านเครื่องมือสื่อสารบางประเภท ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือการออกคำสั่งแบบทหารที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับคำสั่งมีโอกาสถามหรือโต้แย้ง

ข. การสื่อสารระบบทางคู่ (Two – Way Communication) คือ การสื่อสารที่มีทั้งให้และรับข่าวสารระหว่างกัน เช่น การติดต่อสื่อสารโดยผ่านเครื่องมือในการสื่อสารบางประเภท ได้แก่ โทรทัศน์ หรือการพูดคุย หรือการออกคำสั่งโดยให้อีกฝ่ายมีโอกาสถามหรือโต้แย้งได้

(3) การจำแนกประเภทโดยการใช้ภาษาเป็นเกณฑ์ การจำแนกประเภทโดยการใช้ภาษาเป็นเกณฑ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. การสื่อสารเชิงวัจนะ (Verbal Communication) หมายถึง การสื่อสารที่ผู้รับสารใช้ภาษาพูดหรือเขียนในการสื่อสาร หัวใจสำคัญของการสื่อสารประเภทนี้อยู่ที่การใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน (ที่เป็นคำ) ในการสื่อสาร

ข. การสื่อสารเชิงอวัจนะ (Non – Verbal Communication) หมายถึง การสื่อสารที่ผู้สื่อสารใช้รหัสหรือสัญลักษณ์อย่างอื่นซึ่งไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนในการสื่อสาร ซึ่งอาจมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น ภาษาท่าทาง ภาษากาย เป็นต้น

จาระไน แกลโกศล (2538 : 538, อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคนอื่นๆ. 2542 : 161) ว่าอาจแบ่งทฤษฎีการสื่อสารออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารระหว่างคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในลักษณะบุคคลต่อบุคคล สื่อสารกันโดยตรง คู่สื่อสารจะเผชิญหน้ากันทั้งคู่มีพฤติกรรมการสื่อสารเป็นทั้งผู้สื่อและผู้รับสาร สารที่สื่อนั้นอาจเป็นวัจนสารหรืออวัจนสารก็ได้ ตามปกติการสื่อสารระหว่างบุคคลมักมีจำนวนน้อย อาจมี 2 – 6 คน

ข. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนเป็นการสื่อสารจากหน่วยงาน ศูนย์ข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์กระจายข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนจำนวนมาก ไม่จำกัดจำนวน ซึ่งกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ทั้งใกล้และไกล ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเดียวกันอาจพร้อมๆ กัน กระบวนการสื่อสารผู้ส่งและผู้รับ หรือผู้รับด้วยกันเองไม่จำเป็นต้องรู้จักกัน สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

3) ปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคนอื่นๆ (2542 : 163) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจทำให้การติดต่อสื่อสารผิดพลาด เกิดความเข้าใจผิด และอาจทำให้กิจกรรมล้มเหลวได้ ปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารสรุปได้ดังนี้คือ

(1) เกิดจากกระบวนการสื่อสาร หมายถึง เกิดจากผู้สื่อ เกิดจากสาร เกิดจากสื่อ และเกิดจากผู้รับสาร ปัญหาที่เกิดจากสาร หมายถึง กระบวนการในการสื่อสาร สารอาจมีปริมาณมากเกินไป สารเข้าใจยากเกินไป ลักษณะความเหมาะสมความต่อเนื่อง การจัดลำดับและประเภทของข้อมูลข่าวสาร การใช้ภาษาในการสื่อสารทำให้เกิดปัญหาและเป็นอุปสรรคในการสื่อสารได้ทุกขณะ รวมทั้งความหมายของภาษาที่เกิดจากการพ้องรูปและการพ้องเสียง

(2) เกิดจากกระบวนการเลือกทางจิตวิทยา หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารเกิดจากกลไกทางจิตวิทยา ช่วยสร้างความสมดุลในจิตใจ ทุกคนสามารถเลือกการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กลไกนี้จะทำให้บุคคลไม่ได้รับรู้ข่าวสาร ข้อมูลทั้งหมดที่แวดล้อมในตัวเขาลักษณะการเลือกรับข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการสื่อสาร คือ การเลือกเปิดรับ การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้และการตีความ การเลือกจดจำ

(3) เกิดจากลักษณะความหมายของภาษา ลักษณะความหมายของภาษาจะเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน จะเป็นคำพ้องรูปหรือคำพ้องเสียง มีผลกระทบต่อการสื่อสาร บางโอกาสอาจทำให้เข้าใจไม่ตรงกันได้

(4) เกิดจากการไม่เปลี่ยนแปลงความคิด การไม่เปลี่ยนแปลงความคิด คือ ไม่เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ผูกติดอยู่กับความคิดเห็นเดิม ความเชื่อเดิม ไม่ยอมรับข้อมูลใหม่ๆ

(5) เกิดจากมองข้ามความแตกต่าง ทุกสิ่งในโลกย่อมมีความแตกต่างกัน การสื่อความหมายจึงต้องจำแนกความแตกต่างให้ได้ลักษณะที่ชัดเจนไม่เกิดความคลุมเครือ

(6) เกิดจากความคิดแบบทวินิยมตามปกติความคิดของบุคคลจะมี 3 ระดับ คือ ความคิดแบบทวินิยม หมายถึง ความคิดแบบสุดขั้ว ความคิดแบบพหุนิยม หมายถึง ความคิดแบบไม่เด็ดขาด ความคิดแบบสัมพันธ์นิยม หมายถึง ความคิดที่คำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมการคิดแบบต่างๆ ดังกล่าวมานี้ การคิดแบบทวินิยมเป็นการคิดที่เป็นปัญหาต่อการสื่อสารไม่น้อย เพราะเป็นความคิดที่เด็ดขาดไม่ลังเล เป็นความคิดแบบสุดขั้ว ไม่เป็นขาวก็ดำ ไม่ดีก็เลว ไม่ขวาจัดก็ซ้ายจัด เป็นต้น

(7) เกิดจากความคิดของคนที่ปฏิบัติตนเป็นคนรู้แล้ว เก่งแล้ว ทำได้แล้ว สิ่งที่เห็น สิ่งที่รู้ชัดเจน ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วจะปฏิเสธการรับรู้สิ่งใหม่ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2.1.3 การสอนโดยใช้หลักการและรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จอห์นสัน และ จอห์น (Johnson and John. 1994 : 31 – 37, อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี. 2545 : 196 - 198) ได้อธิบายการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3 - 6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ไม่ได้มีความหมายเพียงว่ามีการจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้วให้ช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบ 5 ประการดังนี้

1) การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence)

2) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face to Face Promotive Interaction)

3) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability)

4) การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small - Group Skills)

5) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing)

จันทรา ตันติพงศานุรักษ์ (2543 : 36 - 55) กล่าวถึงยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้หรือวิธีสอนว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการพัฒนานักเรียนในด้านวิชาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญรวมทั้งเป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนและเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ไว้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 คิดและคุยกัน (Think - Pairs - Share) เพื่อนเรียน (Partners) และผลัดกันพูด (Say and Switch) ทั้ง 3 รูปแบบเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน คือ ให้นักเรียนจับคู่กันในการตอบคำถาม อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นหรือสถานการณ์ หรือทำความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นความคิดรวบยอดที่กำหนดให้ เมื่อมีความเข้าใจแจ่มแจ้งในคำตอบแล้ว นักเรียนจะนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดให้เพื่อนในชั้นฟัง หรือครูผู้สอนอาจสุ่มเรียกนักเรียนบางคู่ให้รายงานหน้าชั้น นอกจากนี้รูปแบบคิดและคุยกันนักเรียนมีโอกาสคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อนเกี่ยวกับคำถามประเด็นหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ ส่วนรูปแบบเพื่อนเรียนจะเปิดโอกาสนักเรียนขอคำแนะนำหรือคำอธิบายจากเพื่อนคู่อื่นที่มีความเข้าใจในเรื่องที่กำหนดให้อย่างแจ่มแจ้งก่อนแล้วจึงตอบคำถามอภิปราย หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเอง ส่วนรูปแบบผลัดกันพูดนักเรียนที่จับคู่กันจะต้องผลัดกันตอบคำถามหรือประเด็นต่างๆ ภายในเวลาที่กำหนด และเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอแนวคิดหรือประเด็นใหม่เพื่อการอภิปราย

รูปแบบที่ 2 กิจกรรมโต๊ะกลม (Roundtable หรือ Roundrobin) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดผู้เรียนที่มีจำนวนกว่า 2 คนขึ้นไปและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มเขียน หรือเล่าความคิดเห็นของตน เล่าประสบการณ์ ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษาหรือสิ่งที่กำหนดให้ โดยเวียนไปทางด้านใดด้านหนึ่งจนครบทุกคน

รูปแบบที่ 3 คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) มุมสนทนา (Corners) ร่วมกันคิด (Numbered Heads Together) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เป็นการจัดกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนทำงานกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 2 - 6 คน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มต้องคละเพศและความสามารถให้ช่วยกันตอบคำถามแก้โจทย์ปัญหาหรือทำแบบฝึกหัด เมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยสามารถตอบปัญหา หรือแก้โจทย์ปัญหาได้แล้ว จึงเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนหรือตรวจสอบคำตอบกับนักเรียนในกลุ่มอื่น หรือครูอาจสุ่มเรียกนักเรียนให้ตอบ อย่างไรก็ตามทั้ง 3 รูปแบบมีข้อแตกต่างกันคือคู่ตรวจสอบเน้นให้นักเรียนจับคู่กันทำงาน แก้ปัญหา หรือทำแบบฝึกหัดในวิชาต่างๆ โดยที่นักเรียนคนหนึ่งจะเป็นผู้แก้ปัญหา และอีกคนหนึ่งเสนอแนะวิธีแก้ปัญหา และเมื่อเสร็จสิ้นการแก้ปัญหา 1 ข้อต้องมีการสลับหน้าที่กันในขณะที่ มุมสนทนา เน้นวิธีการจัดกลุ่มนักเรียน โดยให้นักเรียนไปนั่งตามมุมหรือจุดต่างๆ ของห้องเรียน ส่วนรูปแบบร่วมกันคิดจะใช้กับการทบทวนหรือการตรวจสอบความเข้าใจ และทั้ง 3 รูปแบบนั้น อาจจะมีขั้นตอนเพิ่มดังนี้ หลังจากที่ครูเรียกนักเรียนคนใดคนหนึ่งตอบแล้ว นักเรียนในกลุ่มอื่นสามารถยกมือแสดงการสนับสนุน หรือคิดคำตอบนั้นได้ในกรณีที่มีคำตอบมากกว่า 1 คำตอบ หรือถ้าคำตอบไม่สมบูรณ์ครูผู้สอนอาจให้นักเรียนกลุ่มอื่นช่วยตอบหรือช่วยเสริมได้

รูปแบบที่ 4 การสัมภาษณ์แบบ 3 ขั้นตอน (Three - Step Interview) รูปแบบการสอนแบบนี้มีสามขั้นตอนและเหมาะสำหรับกลุ่มย่อยที่มีสมาชิกจำนวน 3 - 4 คน โดยมีครูกำหนดคำถามหรือประเด็นโจทย์ปัญหาให้นักเรียนตอบ มีหลักการดังนี้

นักเรียนจับกลุ่มกัน ในกรณีที่กลุ่มมีสมาชิก 3 คนให้นักเรียนคนที่ 1 เป็นผู้สัมภาษณ์โดยถามคำถามที่ครูตั้งหรือนักเรียนเป็นผู้ตั้งเอง นักเรียนคนที่ 2 เป็นผู้ตอบและนักเรียนคนที่ 3 เป็นผู้จดประเด็นอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นในกรณีที่มีกลุ่มสมาชิก 4 คนให้สมาชิกภายในกลุ่มจับคู่กันเป็น 2 คู่ นักเรียนคนที่ 1 จะเป็นผู้ตั้งคำถามและจดประเด็นการอภิปรายหรือความคิดเห็นในแต่ละคู่ ในขณะที่นักเรียนคนที่ 2 ในแต่ละคู่จะเป็นคนตอบ

หลังจากการสัมภาษณ์หรืออภิปรายตามหัวข้อจบลงเรื่องหนึ่ง นักเรียนแต่ละกลุ่มย่อยจะสลับบทบาทกันในการสัมภาษณ์หรือสนทนาหัวข้ออื่นๆ

เมื่อการสัมภาษณ์หรืออภิปรายครบทุกหัวข้อแล้วนักเรียนแต่ละกลุ่มย่อยผลัดกันเล่าสิ่งที่ตนได้รู้ให้กลุ่มทราบ

รูปแบบที่ 5 การแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team Games Tournament หรือ TGT) และการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Team Achievement Division หรือ STAD) เป็นรูปแบบการสอนที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคล้ายคลึงกัน แต่ทั้ง 2 รูปแบบจะมีความแตกต่างกันเล็กน้อย ในขั้นตอนที่ 3 รายละเอียดในการดำเนินกิจกรรมของทั้งสองรูปแบบมีดังนี้

การนำเสนอบทเรียน (Class Presentation) นำเสนอความคิดรวบยอดใหม่หรือบทเรียนใหม่โดยการบรรยายจากครูผู้สอนหรืออภิปรายโดยใช้สื่อ วีดิทัศน์และสื่ออื่นๆ ในการนำเสนอความคิดรวบยอดหรือบทเรียน

การจัดทีม (Team) จัดนักเรียนเป็นกลุ่มๆละประมาณ 4 - 5 คนโดยสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีเพศและความสามารถคละกัน เพื่อร่วมกันศึกษาเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมตามกติกาของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น เป็นผู้อ่าน เป็นผู้หาคำตอบ เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้จดบันทึก เป็นต้น สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสมาชิกทุกคนต้องพยายามทำให้ดีที่สุด เพื่อความสำเร็จร่วมกันของทีมเพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อกันเพื่อความภาคภูมิใจและเพื่อให้ได้การยอมรับ

การแข่งขัน/การทดสอบ ในขณะที่รูปแบบ TGT ใช้การแข่งขันรูปแบบ STAD จะใช้การทดสอบย่อยเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมาแล้ว

การยอมรับความสำเร็จของทีม (Team Recognition) ทั้งรูปแบบ TGT และรูปแบบ STAD เมื่อเสร็จการแข่งขันหรือทดสอบจะนำคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของทีมและหาค่าเฉลี่ย ทีมที่มีคะแนนหรือค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจะได้รับการยอมรับให้เป็นทีมชนะเลิศและทีมที่ได้อันดับรองลงมา หลังจากนั้นควรประกาศผลการแข่งขันหรือคะแนนทดสอบในที่สาธารณะ เช่น ติดบอร์ดในชั้นเรียน บอร์ดของโรงเรียนในหนังสือพิมพ์ หรือวารสารของโรงเรียนและควรบันทึกสถิติไว้ด้วย

รูปแบบที่ 6 ปริศนาความรู้ (Jigsaw) เป็นการสอนที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ทุกกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน โดยครูผู้สอนแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่าจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่มและมอบหมายให้นักเรียน แต่ละกลุ่มค้นคว้าคนละหัวข้อ โดยนักเรียนแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายจากกลุ่มสมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันจะร่วมกันศึกษา จากนั้นแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่ออธิบายหัวข้อที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง เพื่อให้เพื่อนทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาครบทุกหัวข้อ

รูปแบบที่ 7 การสืบสอบเป็นกลุ่ม (Group Investigation) การจัดการเรียนการสอนแบบนี้เน้นบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม ในการสอนแบบสืบสอบเป็นกลุ่ม (Group

Investigation) ครูผู้สอนจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คนหรือน้อยกว่านี้ แต่ละกลุ่มจะวางแผนกันเองว่าจะศึกษาหัวเรื่องอะไรและจะศึกษาอย่างไร สมาชิกแต่ละคนหรือสมาชิกแต่ละคู่ในกลุ่มจะเลือกหัวข้อย่อยและเลือกวิธีแสวงหาคำตอบในเรื่องนั้นๆ ด้วยตนเอง หลังจากนั้นสมาชิกแต่ละคน หรือแต่ละคู่จะรายงานความก้าวหน้าและผลการทำงานให้กลุ่มของตนเองทราบ กลุ่มจะอภิปรายเกี่ยวกับรายงานของสมาชิกและจัดทำรายงานของกลุ่มให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

รูปแบบที่ 8 การเรียนการสอนกลุ่มเพื่อนช่วยเหลือเพื่อนเป็นรายบุคคล (Team Assisted Individualization หรือ TAI) เป็นการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนการสอนรายบุคคลเข้าด้วยกัน เน้นการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนด้วยตนเองตามความสามารถจากแบบฝึกทักษะ และส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกัน แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ละ 4 - 5 คน มีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อให้นักเรียนเรียน ณ จุดเริ่มต้นที่แตกต่างกันตามพื้นฐานของนักเรียน ในเวลาเรียนต้องร่วมมือกัน นักเรียนที่เรียนเก่งจะต้องช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อน ในการทดสอบนักเรียนต่างคนต่างทำ แต่คะแนนทดสอบของนักเรียนจะนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

รูปแบบที่ 9 การเรียนรู้แบบร่วมมือผสมผสานการอ่านและการเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition หรือ CIRC) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไปเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบดังกล่าว นักเรียนต้องมีความสามารถในการอ่านพอสมควรและสามารถตัดสินใจเลือกหนังสืออ่านตามที่ตนเองสนใจได้ในขณะปฏิบัติกิจกรรม ครูผู้สอนแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเก่งกับกลุ่มอ่อนให้จับคู่กัน ครูผู้สอนจัดสอนนักเรียนแยกที่ละกลุ่ม ขณะที่ครูผู้สอนกลุ่มหนึ่งกลุ่มที่เหลือให้จับคู่กันทำกิจกรรมที่ครูผู้สอนกำหนดให้ เช่น ฝึกอ่านออกเสียง เขียนสะกดคำ สรุปเรื่อง ตอบคำถาม เขียนเรื่องที่นักเรียนสนใจและสอดคล้องกับเรื่องที่อ่าน ฯลฯ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการสอนโดยใช้หลักการและรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในขั้นตอนของการฝึก หลังจากที่ได้ฝึกการฟังและฝึกออกเสียงแล้วเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันไปสู่เป้าหมาย เพราะเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้การฝึกที่ถูกต้องแล้วครูจะพบนักเรียนที่สามารถเป็นตัวแทนของครูช่วยฝึกให้นักเรียนที่ยังมีปัญหาและสามารถฝึกได้ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านซึ่งในการฝึกนี้ต้องมีการตรวจสอบได้โดยการตรวจสอบจากใบงานด้วยการติดตามของครูอย่างสม่ำเสมอ

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึก

1) ความสำคัญของแบบฝึกต่อการเรียนวิชาภาษาไทย

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่จะสามารถเรียนภาษาไทยหรือใช้ภาษาไทยได้ดีนั้นจะต้องผ่านการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีจนเกิดความชำนาญ โดยเฉพาะการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดวิชาการต่างๆ ให้กับนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างได้มาตรฐาน หากครูปล่อยปละละเลยมองไม่เห็นความสำคัญของการฝึกฝนเสียแล้วก็จะทำให้ทักษะกระบวนการฟัง พูด อ่าน และเขียนผิดพลาดได้เสมอจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขโดยการฝึกอ่านฝึกพูดให้ถูกต้อง โดยเฉพาะคำที่ใช้อักษร ร ล ว ควบกล้ำ ซึ่งนับเป็นความงดงามไพเราะและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของภาษาไทย ซึ่งปัญหาเรื่องตัวอักษรควบกล้ำนี้ควรได้รับการฝึกฝนอย่างถูกต้องและจริงจังในวัยเด็ก ซึ่งลักษณะของเด็กในวัยประถมศึกษานี้ สุรางค์ โค้วตระกูล (2545 : 84) ได้อธิบายว่าพัฒนาการทางด้านภาษาและการใช้สัญลักษณ์เจริญก้าวหน้ามาก เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล และเข้าใจความหมายของบทเรียน ทั้งทางคณิตศาสตร์ ภาษาและการอ่านมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสามารถอธิบายได้ เด็กวัยนี้มักจะสนใจคำโคลงหรือกลอนที่สอดคล้องกันหรือปัญหาต่างๆ ที่ต้องแก้ด้วยความคิด เหตุผล ถ้าแก้ได้ก็จะมีความภูมิใจ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ควรจะแก้ในเด็กระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นการวางรากฐานการใช้ภาษาที่ถูกต้องต่อไป

สภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไป แบบฝึกการอ่านคำควบกล้ำมีน้อย หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอที่ก่อให้เกิดสภาพการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ ครูจึงมีความจำเป็นต้องจัดเตรียมแผนการเรียนรู้และสร้างแบบฝึกเพิ่มเติมไว้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการทบทวนความเข้าใจและฝึกฝนสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่ นอกจากนี้ยังมีผู้วิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกได้ให้ความสำคัญของการใช้แบบฝึกไว้ดังนี้

2) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึก

ศิริพรรณ เขียวชอุ่ม (2538 : 20) ให้ความเห็นว่า แบบฝึกมีความจำเป็นต่อการเรียนภาษาอย่างยิ่งเพราะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาโดยเฉพาะการอ่านและการเขียน ซึ่งครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กและรับรู้ปัญหาในการเรียนของเด็ก ดังนั้นครูสามารถผลิตแบบฝึกขึ้นมาใช้ได้เอง

พูนศรี อิ่มประไพ (2530 : 40) ให้ความเห็นว่าแบบฝึกหัดภาษาไทยระดับประถมศึกษายังไม่เป็นการเพียงพอสำหรับเด็กครูจึงต้องจัดหาหรือสร้างแบบฝึกเพิ่มเติมขึ้นอีก เพราะถือว่าแบบฝึกมีความจำเป็นต่อการเรียนภาษาไทย

โรจนา แสงรุ่งรวี (2531 : 20) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกให้มีประสิทธิภาพว่า “ครูต้องคำนึงถึงตัวนักเรียนเป็นสำคัญ โดยดูความพร้อม ระดับสติปัญญา ความสามารถ ความเหมาะสมในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนเนื้อหาและระยะเวลาในการทำแบบฝึก ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนใจที่จะนำเอาแบบฝึกที่ครูสร้างขึ้นนี้มาแก้ไขข้อบกพร่องหรือส่งเสริมทักษะทางภาษาให้ดียิ่งขึ้น”

ประภาพรรณ ทองเลิศ (2538 : 29 - 35) ให้ความเห็นว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนที่ใช้ฝึกทักษะหรือสร้างความคิดรวบยอดให้แก่นักเรียน หรือจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว แต่ต้องได้รับการฝึกหลายๆ ครั้ง หลายรูปแบบ เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกแล้วอย่างน้อยก็สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน

พฐู ทั่งแดง (2534 : 17) ได้กล่าวถึงลักษณะแบบฝึกไว้ในงานวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 วิทยาลัยอาชีวศึกษาที่ใช้แบบฝึกและไม่ใช้แบบฝึกสรุปได้ว่า

(1) การสร้างแบบฝึกจะต้องใช้ภาษาที่เหมาะสมกับนักเรียน วัย และความสามารถ

(2) คำนึงถึงหลักจิตวิทยา

(3) เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว

(4) ส่งเสริมความคิด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มลิวัลย์ ธรรมแสง (ม.ป.ป., อ้างถึงใน ศรีประภา ปาลสุทธิ์. 2523 : 17) ได้เสนอแนะว่าแบบฝึกควรใช้บทเพลง เพราะโดยธรรมชาติเด็กชอบร้องเพลงอยู่แล้ว คือ

“ดนตรีเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการฝึกพูดและฝึกฟัง เด็กทุกคนชอบการเล่นที่มีดนตรีเป็นจังหวะสนุกสนานไพเราะ และดนตรียังช่วยให้บรรยากาศของการพักผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่งเป็นลักษณะการสอนโดยวิธีธรรมชาติมีคุณค่าและมีประโยชน์ในการสอนภาษามาก” ทัศนีย์ ศุภเมธี (ม.ป.ป. : 167) กล่าวถึงการใช้เพลงประกอบการสอนภาษาไทยในชั้นประถมศึกษา ว่าการเรียนภาษาไทยนอกจากจะมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจแล้วสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือความสนุกสนานเพลิดเพลินของนักเรียนดังนั้นการใช้เพลงประกอบจะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนานและรักการเรียนมากยิ่งขึ้น และ สุจริต เพียรชอบ (2533, อ้างถึงใน ศักดิ์ แววิริยะ. 2541 : 30) กล่าวไว้ว่า “โอกาสในการนำบทเพลงประกอบการสอนมาใช้นั้น ครูสามารถใช้ได้หลายโอกาส” จึงสามารถสรุปประโยชน์ของการใช้เพลงได้ว่า

(1) ใช้สำหรับนำเข้าสู่บทเรียน การใช้เพลงนำเข้าสู่บทเรียนเป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจในบทเรียนที่ครูกำลังจะสอน

(2) ใช้ในการดำเนินการสอน โดยให้นักเรียนร้องเพลงแล้วแสดงท่าทางประกอบ หรือร้องเพื่อให้จดจำเนื้อหาสำคัญๆในบทเรียนนั้นได้

(3) ใช้สรุปบทเรียน โดยนำบทเพลงที่มีเนื้อร้องสรุปความจากบทเรียนให้ร้องหลังจากสอนเรื่องนั้นๆ จบแล้ว เพื่อเป็นการทบทวนและให้นักเรียนจดจำเรื่องราวหรือเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

(4) ใช้สำหรับฝึกทักษะ เช่น เพลงการออกเสียงตัวควบกล้ำ สำหรับฝึกการออกเสียงตัว ร ล ว ที่เป็นตัวควบกล้ำ หรือ เพลง ร ล สำหรับฝึกการออกเสียง เป็นต้น

(5) ใช้สำหรับการประเมินผล หลังจากที่สอนเรื่องต่างๆ ไปแล้วอาจใช้เพลงต่างๆ มาร้องเพื่อเป็นการประเมินผลก็ได้

(6) ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น สอนเพลงประกอบการเล่น เป็นต้น

ริเวอร์ (River. 1968 : 97 - 105) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีการฝึกนักเรียนพอควรในเรื่องหนึ่งก่อนที่จะมีการฝึกเรื่องอื่นๆต่อไป ทั้งนี้เพราะแบบฝึกทำขึ้นเพื่อการสอนมิใช่ทำขึ้นเพื่อทดสอบ

(2) แต่ละบทควรฝึกโดยใช้แบบประโยคเพียงหนึ่งแบบเท่านั้น

(3) ฝึกโครงสร้างใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว

(4) ประโยคที่ฝึกควรเป็นประโยคสั้นๆ

(5) ประโยคและคำศัพท์ ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันที่นักเรียนรู้จักกันดี

(6) เป็นแบบฝึกที่ใช้ความคิดด้วย

(7) แบบฝึกควรมีหลายๆ แบบเพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 62) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีว่า ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) มีความชัดเจนทั้งคำสั่งและวิธีทำ

(2) มีความหมายต่อผู้เรียนและตรงตามจุดมุ่งหมายของการฝึก

(3) ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานของผู้เรียน

(4) มีกิจกรรมหลายรูปแบบแต่ไม่ควรยาวเกินไป

(5) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง

(6) ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

(7) สามารถสร้างความสนใจของเด็กได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

(8) สามารถประเมินและจำแนกความเจริญงอกงามของผู้เรียนได้

นอกจากนี้ ปราณี ศิริคะรินทร์ (2542 : 12) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีว่า “แบบฝึกต้องมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้ฝึก ผู้สร้างต้องคำนึงถึงความแตกต่างและความสนใจของผู้ฝึก ต้องมีจุดมุ่งหมายในการสร้างเพื่อให้ผู้ฝึกเกิดทักษะและพัฒนาการทางการเรียนการสอนด้านต่างๆ”

จากแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกนั้น สรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกนั้นเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับฝึกทักษะทางภาษาและการนำเอาเพลงมาใช้ในการฝึก จะทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน นอกจากนั้นแบบฝึกที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

(1) แบบฝึกที่ดีควรมีหลายๆ แบบและเป็นแบบฝึกที่ให้นักเรียนได้รู้จักใช้ความคิด

(2) มีความหมายต่อผู้เรียน มีความชัดเจนทั้งคำสั่งและวิธีทำ ตรงตามจุดมุ่งหมายของการฝึก

(3) ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานของผู้เรียน

(4) สามารถประเมินผลและจำแนกความเจริญงอกงามของผู้เรียนได้

(5) เวลาในการฝึกเหมาะสม

3) ประโยชน์ของแบบฝึก มีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของแบบฝึกไว้ดังนี้

รัชนี ศรีไพรวรรณ (2517 : 15) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกหัดทางภาษาไว้ว่า

(1) ทำให้เข้าใจบทเรียนดีขึ้น เพราะเป็นเครื่องมือในการทบทวนความรู้

(2) ทำให้ครูทราบความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน

(3) ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่นและประเมินงานของตนเองได้

(4) ฝึกให้เด็กทำงานตามลำพังโดยมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

เพ็ตตี้ (Petty. 1963 : 469 – 472, อ้างถึงใน เกศริน อิ่มเล็ก. 2545 : 35) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของแบบฝึกไว้ดังนี้

(1) เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครูได้มาก เพราะแบบฝึกเป็นสิ่งที่จัดทำขึ้นเป็นระบบระเบียบ

(2) ช่วยเสริมทักษะทางการใช้ภาษา แบบฝึกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กฝึกทักษะการใช้ภาษาให้ดีขึ้น แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและความเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

(3) ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จทางด้านจิตใจมากขึ้น

(4) แบบฝึกช่วยให้ทักษะทางภาษาคงทน โดยกระทำดังนี้

ก. ฝึกทันทีหลังจากเด็กได้เรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ

ข. ฝึกซ้ำหลายๆครั้ง

ค. เน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการฝึก

(5) แบบฝึกที่ใช้จะเป็นเครื่องมือวัดผลการเรียน หลังจากเรียนบทเรียนในแต่ละครั้ง

(6) แบบฝึกที่จัดทำขึ้นเป็นรูปเล่มที่เด็กสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนด้วยตนเองได้ต่อไป

(7) แบบฝึกช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่างๆ ของเด็กได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆได้ทันท่วงที

(8) แบบฝึกที่จัดขึ้นนอกจากที่อยู่ในหนังสือแบบเรียนจะช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่

(9) แบบฝึกที่จัดพิมพ์ไว้เรียบร้อย จะช่วยให้ครูประหยัดทั้งแรงงานและเวลาในการที่จะต้องเตรียมการสร้างแบบฝึกอยู่เสมอ ในด้านผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลาลอกแบบฝึกจากตำราเรียนทำให้มีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ มากขึ้น

(10) แบบฝึกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มที่แน่นอนย่อมลงทุนต่ำกว่าที่พิมพ์ลงในกระดาษไขทุกครั้ง และผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระบบและเป็นระเบียบ

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการเรียนรู้วิชากลุ่มทักษะทางภาษาเหมาะสมที่จะใช้แบบฝึกเป็นอย่างมาก เพราะแบบฝึกจะช่วยให้เกิดกระบวนการคิด ความชำนาญและช่วยลดภาระของครูด้วย

4) หลักจิตวิทยาการเรียนรู้และแนวคิดด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึก

(1) หลักจิตวิทยาการเรียนรู้

ก. ความพร้อม ความพร้อมเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนจะเกิดความพร้อมได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ สุณีย์ ธีดากร (2525 : 5) กล่าวถึงลักษณะของความพร้อมและองค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนเกิดความพร้อมว่า “ความพร้อม คือ สภาพการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน รวมทั้งความสนใจและความรู้พื้นฐาน องค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนเกิดความพร้อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ได้แก่ วุฒิภาวะ ซึ่งเป็นความเจริญเติบโตโดยธรรมชาติของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม" และ พรรณี ช.เจนจิต (2528 : 32) กล่าวว่า "ความพร้อมเป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัว ความสนใจ และแรงจูงใจ"

ดังนั้นความพร้อมจึงเป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ วุฒิภาวะ ความสนใจ ความรู้ การฝึกฝน แรงจูงใจ และประสบการณ์ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคม

ข. แรงจูงใจ แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนทักษะทางภาษา ครูจะต้องรู้จักใช้แรงจูงใจเหมาะสมกับสภาพของนักเรียน สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528 : 140 - 243) กล่าวถึงการใช้แรงจูงใจในการสอนวิชาภาษาไทยว่า ครูควรใช้แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก เช่น การสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจ นอกจากนี้ สถิต วงศ์สวรรค์ (2525 : 138) กล่าวถึงประโยชน์ของแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และแนวทางการใช้แรงจูงใจว่า การใช้แรงจูงใจเพื่อจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ทั้งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน ก่อให้เกิดพลังและความพร้อมในการเรียน ครูจะต้องรู้จักใช้แรงจูงใจให้เหมาะสม กล่าวคือ ครูต้องเลือกใช้แรงจูงใจให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ โดยคำนึงถึง วุฒิภาวะ เพศ วัย และพัฒนาการของนักเรียน และ พรรณี ช.เจนจิต (2528 : 260 - 264) กล่าวถึงการนำทฤษฎีการตื่นตัวมาใช้เป็นแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ว่า การนำทฤษฎีการตื่นตัวมาใช้เป็นแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้โดยง่าย คือ การสอนบทเรียนใดๆ สิ่งสำคัญที่ครูจะต้องคำนึงถึง คือ การใช้อุปกรณ์การสอนซึ่งถือเป็นสิ่งเร้าที่มีผลต่อความสนใจและความตั้งใจเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 149) กล่าวถึง แรงจูงใจว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนนับว่าเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู ครูจะต้องพยายามหาทางจูงใจให้นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียน ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัวและพยายามทำงานในหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จ

ค. วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน

ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัยและจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและมีความหมายสำหรับเด็กโดยก่อนเริ่มบทเรียนครูควรมีวิธีในการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจและบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน และครูควรแนะนำให้เด็กเริ่มหัดวางเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเอง เพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจในบรรยากาศของการเรียน

การสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจตลอดถึงมีการยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังต้องใช้วิธีการเสริมแรง (Reinforcement) ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและบางครั้งอาจลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพราะรางวัล คำชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า การให้ความเอาใจใส่ นับว่าเป็นตัวเสริมแรงที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก การใช้การทดสอบ (Test) การทดสอบจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเอาใจใส่ต่อบทเรียนและมีความตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเวลา โดยให้ทราบผลการสอบอย่างทันท่วงที การให้เด็กทราบผลการสอบอย่างทันท่วงทีว่าสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ไปนั้นมีความเข้าใจถ่องแท้เพียงใด มีสิ่งใดที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้เด็กต้องเอาใจใส่ติดตามเนื้อหาวิชาอยู่ตลอดเวลา การพานักเรียนออกไปทัศนศึกษาหรือ การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่กระตุ้นความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่ง ส่วนการสอนหรือการมอบหมายกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติ และติดตามผลจนเด็กทำงานนั้นสำเร็จนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนของครู เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเด็กในครั้งหนึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ในคราวต่อไป

สรุปได้ว่าครูต้องใช้แรงจูงใจในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยคำนึงถึง เพศ วัย วุฒิภาวะ และพัฒนาการของนักเรียน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 104 - 105) กล่าวถึงกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ 3 กฎ เรียกว่า กฎการเรียนรู้ที่สำคัญของธอร์นไดค์ (Thorndike) ไว้ดังนี้

กฎแห่งความพึงพอใจหรือกฎแห่งผล (Law of Effect) ธอร์นไดค์ ได้สรุปการทดลองของเขาไว้ว่า อินทรีย์จะทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจและจะหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้เขาไม่พึงพอใจ ธอร์นไดค์ได้เน้นถึงการใช้เทคนิคที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียน เช่น การชม การให้รางวัล เป็นต้น

กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อผู้เรียนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะเรียนหรือพร้อมที่จะทำกิจกรรม ความพร้อมในที่นี้รวมความถึงความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ สำหรับความพร้อมในการเรียนรู้พอสรุปได้ดังนี้

ก. คนเราเมื่อพร้อมที่จะทำอะไร แล้วลงมือทำ จึงจะเกิดผลดี

ข. คนเราเมื่อพร้อมที่จะทำอะไร แต่ไม่ได้ทำ จะเกิดความรำคาญใจ

ค. คนเราเมื่อไม่พร้อมที่จะทำอะไร แต่ถูกบังคับให้ทำจะเกิดความไม่พอใจ

กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Excercise) ประกอบด้วยกฎที่สำคัญ 2 ข้อ คือ

ก. กฎแห่งการใช้ (Law of Use) พฤติกรรมใดที่อินทรีย์ได้มีการกระทำอยู่เสมอๆ หรือมีการฝึกฝนเป็นประจำไม่ได้ทิ้งช่วงไว้นาน อินทรีย์ย่อมจะเกิดทักษะและจะกระทำพฤติกรรมนั้นได้ดี

ข. กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disuse) พฤติกรรมใดก็ตามที่อินทรีย์ทิ้งช่วงไว้นานอินทรีย์ย่อมจะเกิดการลืมหรือกระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้ดี ธอร์นไดค์มีความเชื่อว่าการเรียนรู้จะได้ผลต้องอาศัยการฝึกหรือทำซ้ำเสมอ เพราะการฝึกฝนจะทำให้พันธะ (Bond) ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองมั่นคงขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าขาดการฝึกฝนก็จะทำให้พันธะระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองคลายความมั่นคง จนในที่สุดหมดไปทำให้การเรียนไม่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การฝึกฝนบ่อยๆ นี้ผู้เรียนจะต้องมีความตั้งใจ ความสนใจ ความพร้อม และเป้าหมายเป็นพื้นฐานอยู่ก่อน มิฉะนั้นการเรียนรู้ก็ไม่มีประสิทธิภาพ

ชม ภูมิภาค (2523 : 165 - 170) กล่าวถึงทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของสกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกิริยาสะท้อนหลังจากเกิดกระบวนการของสิ่งเร้าและการตอบสนอง สรุปได้ดังนี้

ก. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยมีลักษณะทางการสอนและการเรียนที่สัมพันธ์กันมากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดความพึงพอใจ ผู้สอนจึงจะต้องหาวิธีกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเรียนมากที่สุด

ข. การฝึกฝน (Practice) ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัดหรือการฝึกซ้ำ เพื่อให้เกิดทักษะในการแก้ปัญหา

ค. การรู้ผลการกระทำ (Feedback) ได้แก่ การที่สามารถให้ผู้เรียนได้รู้ผลการปฏิบัติหน้าที่ได้ทันที เพื่อจะให้ผู้เรียนปรับพฤติกรรมให้ถูกต้อง

ง. การสรุปเป็นกฎเกณฑ์ (Generalization) ได้แก่ การจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่สามารถสร้างความคิดรวบยอด (Concept) จนกระทั่งสรุปเป็นกฎเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ได้

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ทางด้านจิตวิทยา การใช้หลักจิตวิทยาจะสามารถช่วยสร้างแบบฝึกให้มีประสิทธิภาพและเป็นแบบฝึกที่ดีได้

(2) แนวคิดด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึก

กรรณิการ์ พวงเกษม (2533 : 37 - 38) ได้กล่าวถึง หลักจิตวิทยาที่ควรนำมาสร้างแบบฝึกไว้ ดังนี้

ก. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องสังเกตความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะแต่ละบุคคลมีความถนัดแตกต่างกัน การฝึกทักษะควรมีหลายแบบ ไม่ยากหรือง่ายเกินไป

ข. การเรียนรู้โดยการฝึกฝนของธอร์นไดค์ (Thorndike) ให้ความเห็นว่า การกระทำซ้ำๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น วิชาภาษาไทยเป็นวิชาทักษะการฝึกบ่อยๆ จะทำให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาดีขึ้น

ค. กฎแห่งการนำไปใช้ การเรียนรู้จะเกิดผลดีเมื่อนำความรู้นั้นไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนควรฝึกบ่อยๆ นักเรียนจะเกิดความคล่องแคล่วหรือเกิดทักษะ

พรรณี ชูทัย (2522 : 192 - 195) ได้เสนอแนะการนำหลักจิตวิทยามาช่วยในการฝึกทักษะ พอสรุปได้ดังนี้

ก. การสาธิตและการอธิบายแนะนำ เริ่มแรกควรบอกให้นักเรียนทราบว่าจะทำอย่างไรชี้แจงให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเรียนนั้นเพื่อเร้าให้เกิดความสนใจ

ข. ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกทันทีหลังจากการสาธิต และสิ่งที่ต้องคำนึงก็คือการทำซ้ำและการเสริมแรง ควรให้เด็กได้ฝึกซ้ำๆ และควรให้ได้รับการเสริมแรงอย่างทั่วถึง

ค. ในขณะที่ฝึกหัดควรให้คำแนะนำเพื่อช่วยให้เด็กฝึกทักษะนั้นๆ ได้ด้วยตนเอง

ง. ให้คำแนะนำที่อยู่ในบรรยากาศที่สบายๆ ครูผู้สอนต้องใจเย็น ไม่ดุ บรรยากาศที่ไม่ตึงเครียดจะยั่วยุให้เด็กเกิดความพยายามที่จะฝึก

จ. สิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนพบปัญหายุ่งยากในการฝึกทักษะใหม่ คือ การที่ทักษะเก่าของผู้เรียนจะมารบกวนการเรียนทักษะใหม่ ซึ่งควรอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่าทักษะใหม่ที่จะฝึกฝนนั้นจะมีวิธีการของมันเองซึ่งต่างไปจากวิธีการของทักษะเก่า และพยายามกระตุ้นให้นักเรียนระลึกอยู่เสมอว่าเขากำลังเรียนทักษะใหม่

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรัมพรรย์ (2522 : 52 - 56) ได้แนะนำหลักจิตวิทยาที่ควรนำมาใช้ในแบบฝึกพอสรุปได้ดังนี้

ก. กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ เกี่ยวกับกฎการฝึกหัด ซึ่งสอดคล้องกับการทดลองของ Watson นั่นคือ สิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ย่อมทำให้ผู้ฝึกคล่องแคล่วสามารถทำได้ดี ในทางตรงกันข้ามสิ่งใดก็ตามที่ไม่ได้รับการฝึกหัด ทอดทิ้งไปนานแล้วย่อมทำได้ไม่ดีเหมือนเดิม ต่อเมื่อมีการฝึกฝนหรือกระทำซ้ำก็จะช่วยให้เกิดทักษะเพิ่มขึ้น

ข. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูควรคำนึงว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจที่ต่างกัน ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึก จึงควรพิจารณาความเหมาะสม ไม่ยากหรือง่ายเกินไปและควรมีหลายแบบ

ค. การจูงใจผู้เรียน สามารถทำได้โดยการจัดแบบฝึกจากง่ายไปหายาก เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน เป็นการกระตุ้นให้ติดตามต่อไป และทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการทำแบบฝึก นอกจากนั้นการใช้แบบฝึกสั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย

ง. การนำสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตและการเรียนรู้มาให้นักเรียนได้ทดลองทั้งภาษาที่ใช้พูดใช้เขียน ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนและทำแบบฝึกในสิ่งที่ใกล้ตัว นอกจากจะจำได้แม่นยำแล้วนักเรียนยังสามารถนำหลักและความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์อีกด้วย

2.1.5 ความหมายของคำควบกล้ำและปัญหาในการออกเสียงคำที่ใช้ ร ล ว ควบกล้ำ

1) ความหมายของคำควบกล้ำ

ในเรื่องความหมายของคำควบกล้ำมีผู้ให้ความหมายและคำอธิบายไว้ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2513 : 70) กล่าวถึงท่านพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ว่า ได้แต่งเป็นคำประพันธ์ไว้ในหนังสือ “อักษรประโยค” ว่า “จึงคิดแบบที่สามตามประสงค์ มีนามตรงว่าอักษรประโยคสรร คือ อักษรสองเคียงควบเรียงกัน บอกสำคัญสมญาโดยอาการ เหมือนเกลาเกลี้ยงกลมกล่อมแกล้มกล้อมกร้วม สระร่วมพร้อมเพรียงสำเนียงขาน ถ้านักเรียนเพียรจำให้ชำนาญ ก็เขียนอ่านออกเสียงไม่เพลี่ยงแพลง...หนึ่ง ร ล ว นี้ชอบประกอบท้าย แต่ละตัวเรียงรายเป็นปลายเสียง จัดประกอบชอบใช้ในสำเนียง สำหรับเคียงควบหลังทั้งเจ็ดกองฯ ส่วนเปลื้อง ณ นคร (2516 : 105) อธิบายความหมายของอักษรควบว่า คือ พยัญชนะที่ควบกับตัว ร ล ว มีเสียงกล้ำเป็นสระเดียวกัน เช่น กราบ กลัว เกวียน หรือ ทรง ทราย จริง ซึ่งลักษณะที่ควบกันนั้นออกเสียงต่างกันเป็นสองอย่าง คือ ออกเสียงรวมทั้งสองพยัญชนะ เช่น กราบ ออกเสียง กร รวมกัน แต่ จริงออกเสียงเฉพาะตัว จ ฉะนั้นอาจารย์ไวยากรณ์จึงแยกอักษรควบออกเป็นสองอย่าง คือ ควบแท้กับควบไม่แท้

อักษรควบแท้ คืออักษรที่ออกเสียงทั้งสองพยัญชนะรวมกัน เช่น กราบ พลู ออกเสียง กร พล รวมกัน หรือควบกัน กร พล เรียกว่า ควบแท้

อักษรควบไม่แท้ ได้แก่อักษรที่ออกเสียงเฉพาะพยัญชนะตัวหน้าตัวเดียวหรือเปลี่ยนเป็นเสียงอื่น เช่น จริง ไซร้ ทรง ดังนี้ จร ซร ทร เรียกว่าควบไม่แท้

กรมวิชาการ (2546 : 168 - 169) ได้ให้ความหมายของอักษรควบหรือตัวควบกล้ำไว้ดังนี้ “อักษรควบ หรือ ตัวควบกล้ำ” คือ พยัญชนะที่ควบกับ ร ล ว ประสมสระเดียวกันออกเสียงควบกล้ำกันเป็นพยางค์เดียว โดยออกเสียงวรรณยุกต์ตามพยัญชนะตัวหน้า แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

(1) อักษรควบแท้ ได้แก่ อักษรควบที่ออกเสียงพยัญชนะ 2 ตัวควบกล้ำกันดังนี้

ก. พยัญชนะตัวหน้า ก ข ค ต ป พ ควบกับ ร เช่น กราบ ขรึม ครั้ง เตรียม โปรด พร้อม ฯลฯ

ข. พยัญชนะตัวหน้า ก ข ค ป ผ พ ควบกับ ล เช่น กล้อง ขลุ่ย คล้าย เปลี่ยน ผลัก เพลง ฯลฯ

ค. พยัญชนะตัวหน้า ก ข ค ควบกับ ว เช่น แกว่ง ขวักไขว่ เคว้งคว้าง ฯลฯ

(2) อักษรควบไม่แท้ ได้แก่ อักษรควบที่ออกเสียงพยัญชนะตัวหน้าเพียงตัวเดียวหรือออกเสียงเป็นอย่างอื่นดังนี้

ก. พยัญชนะตัวหน้า จ ซ ศ ส ควบกับ ร จะออกเสียงพยัญชนะตัวหน้า ไม่ออกเสียง ร กล้ำ เช่น จริง ไซร้ ศรี สร้าง ฯลฯ

ข. พยัญชนะตัวหน้าเป็น ท ควบกับ ร จะออกเสียงเป็น ซ เช่น ทรวง ทราบ ทรุดโทรม ฯลฯ

2) ปัญหาในการออกเสียงคำที่ใช้ ร ล ว ควบกล้ำ

ปทุม หนูมา (2541 : 22) ได้กล่าวถึงปัญหาการออกเสียงควบกล้ำว่า เกิดขึ้นได้ทั้งในหมู่นักเรียนและผู้ใหญ่ การออกเสียงคำควบกล้ำไม่ชัดเจนจนทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดความสับสนทางภาษาทำให้สื่อความหมายไม่ตรงกัน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้พูดเสียบุคลิกภาพไปด้วย ความผิดพลาดในการออกเสียงคำควบกล้ำดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากปัญหาดังนี้

(1) ปัญหาจากตัวครู ครูส่วนมากไม่ระมัดระวังในการอ่านคำควบกล้ำ หรือครูเหล่านั้นอาจมาจากครอบครัว หรือชุมชนที่พูดภาษาอื่นที่ออกเสียงภาษาไทยไม่ชัดเจนจึงไม่ระมัดระวังในเรื่องนี้

(2) ปัญหาจากตัวเด็ก เด็กที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนอาจมาจากครอบครัวและชุมชนที่พูดภาษาอื่นเป็นจำนวนมาก เมื่อมาอยู่ร่วมกันก็มักจะพูดภาษาตามท้องถิ่นของตนเอง ใช้ภาษาไทยผิดๆ เด็กอื่นๆ ก็มักจะตามอย่างไปด้วย

(3) ปัญหาทางสังคม เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน อยู่ในชุมชนที่พูดภาษาไทยไม่ถูกต้อง โอกาสที่จะใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องก็เฉพาะเวลาที่อยู่ในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นจึงมักจะพูดหรืออ่านตามเด็กส่วนใหญ่

กรรณิการ์ พวงเกษม (2533 : 38) ได้กล่าวถึงปัญหาการอ่านออกเสียงว่าถ้านักเรียนอ่านไม่ถูกครูจะต้องฝึกให้อ่านซ้ำ เช่น อ่านคำควบกล้ำไม่ถูก ครูจะต้องฝึกออกเสียงคำนั้นใหม่หลายๆ ครั้ง แล้วจึงให้อ่านข้อความที่มีคำนั้นซ้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2528 : 140) กล่าวถึงผู้ที่พูดอักษรควบกล้ำไม่ชัดว่าได้เคยใช้วิธีฝึกพูดกับเด็กและผู้ใหญ่ได้ผลมาแล้วโดยยกตัวอย่างคำว่า “คลอง” บางคนออกเสียงว่า “คอง” “ครู” บางคนออกเสียงเป็น “คู” หรือประโยคว่า “ผมยืนอยู่ข้างครู” แต่พูดเป็น “ผมยืนอยู่ข้างคู” ความหมายก็กลายเป็นคนละเรื่องไป ถ้าให้หัดอ่านคำว่า “คลอง” เป็น “คะ - ลอง” ช้าๆ ก่อนแล้วก็ให้เร็วขึ้นๆ ต่อไปก็จะอ่านคำว่า “คลอง” ได้ถูกต้อง คำว่า “ปรับปรุง” ก็ให้อ่านว่า “ปะ - หรับ - ปะ - รุง” บ่อยๆ และให้เร็วขึ้นๆ ในที่สุดก็จะออกเสียงว่า “ปรับ - ปรุง” ได้ แม้คำอื่นๆ ถ้าหากจะฝึกโดยวิธีนี้ก็คงจะได้ผลเช่นกัน ส่วนคำควบกล้ำ “ควา” บางคนออกเสียงเป็น “ฟ” ในกรณีเช่นนี้ก็ลองใช้แบบเดียวกับคำที่มี ร หรือ ล กล้ำได้ เช่น “ความ” ก็ให้ออกเสียงช้าๆ เป็น “คะ - วาม” ก่อนแล้วก็ให้ออกเสียงเร็วขึ้นๆ ในที่สุดก็จะออกเสียงเป็น “ความ” ได้

ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ (2521 : 49, อ้างถึงใน สมพร หลิมตระกูล. 2541 : 6) กล่าวถึงปัญหาในการออกเสียงคำที่ใช้ ร ล ว ควบกล้ำไว้ดังนี้

(1) พวกที่ใช้อักษร ร และ ล ควบกล้ำ ร เป็นพยัญชนะลิ้นรัว ล เป็นพยัญชนะข้างลิ้น ลักษณะปลายลิ้นจรดโคนลิ้น ลิ้นงอและม้วนให้ลมออกข้างลิ้น ได้แก่ กร กล ขร ขล คร คล ปร ปล พร และ พล คำเหล่านี้ส่วนใหญ่ผู้ที่ออกเสียง ร ล ไม่ชัดเจนจะมีปัญหา คือ ออกเสียงคำที่มีอักษร ร ล ควบกล้ำไม่ชัดเจนไปด้วย บางครั้งจะออกเสียงสับกัน เช่น ปลาบปลื้ม เป็นปราบปรื้ม พรวดพราด เป็น พลวดพลาด เป็นต้น หรือไม่ออกเสียง ร ล ที่ควบกล้ำอยู่เลย เช่น ตรง เป็น ตง เพราะอาจออกเสียงได้ง่ายกว่าและไม่ได้รับการฝึกฝนออกเสียงให้ถูกต้อง เมื่อเคยชินเข้าก็พอใจที่จะออกเสียงตามสบายไม่ต้องรัวลิ้นหรือห่อลิ้นเราจึงมักได้ยินคำเหล่านี้อยู่เสมอ จะปับปุงเปี่ยนแปงปะเทศ

(2) การออกเสียงอักษรควบกล้ำ ว อักษร ว ควบกล้ำเป็นพยัญชนะกึ่งสระออกเสียงที่ริมฝีปากคล้ายกับออกเสียงสระอู ได้แก่ กว ขว และ คว การออกเสียงบางคนมีการสับเสียงกันมาก คือ ขว หรือ คว ออกเสียงเป็น กว เช่น ควัน เป็น กวัน ควาย เป็น กวาย เป็นต้น ส่วนพวกที่ออกเสียงคำที่มีอักษร ว ควบกล้ำกับเสียงเดี่ยวที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น

การออกเสียง กว คว เป็น ฟ ดังตัวอย่าง

ท้องฟ้ากว้างและทะเลก็ดูเคว้งคว้างจัง เป็น ท้องฟ้าฟ่างและทะเลก็ดูเฟ้งฟ้างจัง

การออกเสียง ขว เป็น ฝ ดังตัวอย่าง

หันหน้าไปทางขวาแล้วแขวนเสื้อไว้ เป็น หันหน้าไปทางฝาแล้วแฝนเสื้อไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเสียง กว ขว คว และ ฟ ฝ นี้มีวิธีออกเสียงที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเมื่อออกเสียงผิดแล้วจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายผิดไปโดยสิ้นเชิงเพราะเป็นคนละหน่วยเสียง

นอกจากนี้ ประสงค์ รายณสุข (2532 : 84 – 91, อ้างถึงใน สมพร หลิมตระกูล. 2541 : 7 - 12) ยังได้กล่าวถึงปัญหาการออกเสียงคำควบกล้ำ ร เป็น ล และไม่ออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล ไว้ว่าคำที่ใช้พยัญชนะควบกล้ำ ร ล นั้น คนไทยจำนวนไม่น้อยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ออกเสียงกันไม่ถูกต้องไม่ชัดเจน คือ มักออกเสียงผิดในลักษณะออกเสียงหนึ่งเป็นอีกเสียงหนึ่งหรือใช้เสียงอื่นแทนเสียงที่ถูกต้อง เช่น ปราบ เป็น ปลาบ กรอบ เป็น กลอบ และในลักษณะไม่ออกเสียง เช่น ปลา เป็น ปา, ครู เป็น คู เป็นต้น จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงการออกเสียงผิดๆ ดังกล่าวให้ถูกต้อง

ขั้นตอนการฝึกแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การฝึกฟังเสียงคำควบกล้ำ ร ล

ขั้นที่ 2 การฝึกออกเสียงควบกล้ำ ร ล

ปัญหาการออกเสียงคำที่มีพยัญชนะ ว ควบกล้ำเป็นพยัญชนะ ฟ หรือไม่ออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ว ในคำนั้น คำที่ใช้พยัญชนะ ว ควบกล้ำนั้นเป็นปัญหาในการออกเสียงน้อยกว่าคำที่ใช้พยัญชนะ ร ล ควบกล้ำ ผู้ที่ออกเสียงไม่ชัดมักเป็นผู้ที่ติดสำเนียงภาษาถิ่น เช่น คนไทยถิ่นใต้ออกเสียง คว สับกับเสียง ฟ อาทิ ไฟฟ้าเป็นไควคว้า หรือในชนกลุ่มน้อยอย่างชาวเขามักออกเสียงควบกล้ำ กว ขว คว ไม่ถูกต้อง เช่น แกว่งเป็นแก่งหรือแฝ่ง ควันเป็น ควน เป็นต้น อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ที่มีปัญหาในการออกเสียงควบกล้ำ ว เป็น ฟ หรือไม่ออกเสียงพยัญชนะ ว ในคำนั้นๆ ก็มีวิธีปรับปรุงแก้ไขได้ โดยดำเนินการเช่นเดียวกับการฝึกออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล โดยมี 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การฝึกฟังเสียงควบกล้ำ ว

ขั้นที่ 2 การฝึกออกเสียงคำควบกล้ำ ว

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำเอาขั้นการฝึกการฟังและการฝึกออกเสียงมาใช้ในขั้นตอนของการฝึกเพื่อสร้างเป็นแบบฝึกพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในครั้งนี้

2.1.6 การพัฒนาการอ่าน

1) ความสำคัญของการพัฒนาการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะทางภาษา การพัฒนาทักษะทางการอ่านนี้ สนิท สัตโยภาส (2545 : 96) อธิบายไว้ว่า ทักษะทางการอ่านย่อมเพิ่มพูนและฝึกฝนได้ถ้าบุคคลใดหมั่นฝึกฝนบ่อยๆ อ่านอย่างสม่ำเสมอและฝึกอ่านอย่างถูกวิธี ทักษะทางการอ่านย่อมพัฒนาดีขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่ง

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน สามารถใช้การอ่านเป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กัลยา ยวนมาลัย (2539 : 140) ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาการอ่านว่า การพัฒนาการอ่านหรือการพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน หมายถึง ความพยายามที่จะฝึกฝนตนเองให้อ่านได้ “แตกฉาน” และ “อ่านเป็น” อ่านได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว เข้าใจความหมายของคำ ตีความหมายของข้อความและประโยคได้อย่างถูกต้อง และทำอย่างไรจึงจะนำการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุลี อินมั่น (2533 : 50, อ้างถึงใน กัลยา ยวนมาลัย. 2539 : 140) ว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของประชากรแต่ละประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนา “การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ประชาชนเปรียบเสมือนการมอบสมบัติอันมีค่ามหาศาลให้แก่เขาเหล่านั้น” เพราะฉะนั้นการพัฒนาการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของบุคคลทุกคนต่อสังคมและต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

แม้นมาส ชวลิต (2534 : 237 – 278, อ้างถึงใน กัลยา ยวนมาลัย. 2539 : 147) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาการอ่านไว้ดังนี้

(1) ช่วยรักษาไว้ซึ่งทักษะพื้นฐานในการใช้ภาษา

(2) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงสารนิเทศหลายประเภท

(3) ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอ่าน ปัญหาเกี่ยวกับการอ่านนักวิชาการการอ่านหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่า ได้แก่ การอ่านไม่ออก อ่านไม่เป็น และไม่อ่าน อาจขยายความออกเป็นลำดับว่า

ก. อ่านไม่ออก

ข. อ่านออกแต่อ่านไม่คล่อง

ค. อ่านออกแต่จับใจความไม่ได้

ง. อ่านออกแต่ไม่ชัดเจน สื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจไม่ได้

จ. อ่านออกแต่ไม่รู้จักอ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมให้กว้างขวางออกไป

ฉ. อ่านออกแต่ไม่รู้จักอ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพที่ตนประกอบ

ช. อ่านออกแต่ไม่มีนิสัยที่จะหาความเพลิดเพลินจากการอ่าน

ข้อ ก และ ข เป็นประเภทอ่านไม่ออก ข้อ ค - ง เป็นประเภทอ่านไม่เป็น ข้อ จ – ช เกือบจะนับได้ว่าไม่อ่าน ปัญหาทุกประการนี้วิธีพัฒนาการอ่านจะแก้ได้ด้วยความพยายามของผู้ที่เกี่ยวข้องและของผู้ประสบปัญหาเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

(4) ช่วยให้เกิดนิสัยที่ดีในการอ่าน

(5) ช่วยให้มองเห็นภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2) สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่าน

กัลยา ยวนมาลัย (2539 : 150) กล่าวถึงการพัฒนาการอ่านว่าจะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีสถาบันและองค์กรที่มาส่งเสริมสนับสนุนดังต่อไปนี้

(1) ครอบครัว

(2) โรงเรียน

(3) องค์กรห้องสมุด

(4) องค์กรของรัฐและเอกชนอื่นๆ

(5) องค์กรสื่อมวลชน

(6) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจัดจำหน่ายหนังสือ

(7) องค์กรการศึกษาแห่งสหประชาชาติเพื่อพัฒนาการอ่านระดับโลก

จากความสำคัญของการอ่านและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่าน ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสอดคล้องกับนโยบายแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการใช้ภาษาไทย และเป็นประชากรที่มีคุณภาพรวมทั้งสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมทางภาษาของชาติไว้สืบไป

2.1.7 ประสิทธิภาพของชุดการสอน

การทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอนสามารถนำมาใช้ในการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกได้ เป็นการสอบพัฒนาการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การนำแบบฝึกไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแล้วนำไปสอนจริง นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วจึงผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539 : 496 - 499) ได้กล่าวถึงวิธีการสรุปได้ดังนี้

1) การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแบบฝึกที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตพึงพอใจ การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) E_2 (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์)

(1) ประเมินผลต่อเนื่อง (Transition Behavior) คือ ประเมินผลต่อเนื่องซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยๆ หลายๆ พฤติกรรม เรียกว่า กระบวนการ (Process) ของผู้เรียน

ที่สังเกตจากการประกอบกิจกรรมกลุ่มและรายงานบุคคล ได้แก่ งานที่มอบหมายและกิจกรรมอื่นใดที่ผู้สอนกำหนดไว้

(2) ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Terminal Behavior) คือ ประเมินผลลัพธ์ (products) ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากการสอบหลังเรียน

ประสิทธิภาพของชุดการสอนจะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั่นคือ E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจากชุดการสอนแล้ว ผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหรืองานได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80

การที่จะกำหนดให้ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้นผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือทัศนคติอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้เช่น 75/75

2) ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ เมื่อผลิตชุดการสอนขึ้นแล้วนำไปทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 แบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 1 คน โดยใช้เด็กอ่อนปานกลางและเด็กเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดสอบแบบนี้จะได้คะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์

ขั้นที่ 2 แบบกลุ่ม (1 : 10) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6 - 10 คน โดยคละกันระหว่างผู้เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อคำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นหลังจากการทดลองทดลองแบบฝึกครั้งที่ 1 ซึ่งคะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นเกือบเท่าเกณฑ์มาก

ขั้นที่ 3 ภาคสนาม (1 : 100) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 30 - 100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรจะใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนใหม่ โดยยึดสภาพความจริงเป็นเกณฑ์

การยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพของชุดการสอน เมื่อทดลองแบบฝึกภาคสนามแล้ว ให้เทียบว่า E_1/E_2 ที่หาได้จากแบบฝึกกับ E_1/E_2 ที่เป็นเกณฑ์ เพื่อดูว่าเรายอมรับประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรจะใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนใหม่ โดยยึดสภาพความจริงเป็นเกณฑ์

การยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพของชุดการสอน เมื่อทดลองแบบฝึกภาคสนามแล้ว ให้เทียบว่า E_1/E_2 ที่หาได้จากแบบฝึกกับ E_1/E_2 ที่เป็นเกณฑ์ เพื่อดูว่าเรายอมรับ

ประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ถือค่าแปรปรวนร้อยละ 2.5 - 5 นั่นคือ ประสิทธิภาพของชุดการสอนไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกินร้อยละ 5 แต่โดยปกติเราจะกำหนดไว้ร้อยละ 2.5 เช่น เราตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90 เมื่อทดสอบแบบ 1 : 100 แล้วแบบฝึกนั้นมีประสิทธิภาพ 87.5/87.5 เราสามารถยอมรับได้ว่าแบบฝึกนั้นมีประสิทธิภาพ

การยอมรับประสิทธิภาพของแบบฝึกมี 3 ระดับคือ (1) สูงกว่าเกณฑ์ (2) เท่าเกณฑ์ (3) ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในการสร้างแบบฝึก ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการหาประสิทธิภาพการสร้างแบบฝึกพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 4

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก

1) งานวิจัยในประเทศ

ศรีปัญญา อยู่สอน (2527 : 40 - 41) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้และไม่ใช้แบบฝึก โรงเรียนวัดอมรินทราราม กรุงเทพมหานคร จำนวน 68 คน ใช้แบบฝึก 10 แบบฝึก ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการใช้แบบฝึกการอ่านจะช่วยให้การอ่านของนักเรียนดีขึ้น

กัลยา ชมสอาด (2542 : 84 - 85) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกการอ่านที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกดไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุขไพรวัน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 30 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พบว่าแบบฝึกมีประสิทธิภาพ 87.40/86.66 ซึ่งสูงกว่า 80/80 ที่กำหนดไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p< .05$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เกศริน อิ่มเล็ก (2545 : 60 - 65) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดหนองรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 64 คน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจำนวน 3 หน่วย และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจำนวน 30 ข้อ ผลการวิจัยปรากฏว่าแบบฝึกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 85.55/83.33

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

2) งานวิจัยต่างประเทศ

แบลงเคนชิพ (Blankenship. 1976 : 714 - A) ทำการวิจัยเรื่องผลของการฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่ออัตมโนทัศน์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแสดงออกทางการสร้างสรรค์ของนักเรียนเกรด 1 โดยใช้กิจกรรม 15 กิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 1 เมืองฮันทิงตัน (Huntington) รัฐเวสต์ เวอร์จิเนีย (West Verginia) จำนวน 96 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยฝึกให้กลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์

แคลนตัน (Clanton. 1977 : 2690 - 2691-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการตัดอักษรตามวิธีการสอนสะกดคำ โดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดชนิดที่ลบอักษรออกจากคำ แล้วให้นักเรียนเติมตัวอักษรที่หายไป สัปดาห์ละ 4 แบบฝึก รวม 3 สัปดาห์ กับนักเรียนระดับ 6 - 7 จำนวน 194 คน ผลปรากฏว่า คะแนนจากการทดสอบสะกดคำของกลุ่มทดลองไม่สูงไปกว่ากลุ่มควบคุมในการทดสอบหลังการทดสอบการทำแบบฝึก แต่คะแนนของกลุ่มทดลองหลังการทำแบบฝึกสูงกว่าคะแนนก่อนทำแบบฝึก และนักเรียนระดับ 6 ที่จัดระบบการสอนที่ดีได้คะแนนสูงกว่านักเรียนระดับ 7 ที่เป็นกลุ่มทดลอง

เบส (Best. 1969 : 3316, อ้างถึงใน สมพร หลิมตระกูล. 2541 : 16) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านโดยใช้โปรแกรมการฝึก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 2 - 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้โปรแกรมการฝึกมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูงและเห็นว่าผลดังกล่าวขึ้นอยู่กับโปรแกรมการฝึกความเข้าใจในรายละเอียดการใช้โปรแกรมการฝึกและความเอาใจใส่ของครูด้วย

ลอเรย์ (Lowrey. 1977 : 817 - A) ได้ศึกษาผลในการใช้แบบฝึกหัดทักษะกับนักเรียนในระดับ 1 ถึงระดับ 3 จำนวน 87 คน ผลปรากฏว่าแบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือช่วยนักเรียนในการเรียนรู้ นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกหัดทักษะมีคะแนนการทดสอบหลังทำแบบฝึกหัดมากกว่าคะแนนก่อนทำแบบฝึกหัด และแบบฝึกหัดช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากนักเรียนมีความสามารถทางด้านภาษาแตกต่างกัน การนำแบบฝึกหัดมาใช้จึงเป็นการช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนเพิ่มขึ้น

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำควบกล้ำ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำควบกล้ำในประเทศไทยสรุปได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำควบกล้ำ

ผู้วิจัย	ปีที่ศึกษา	ผลของการศึกษา
ศรีประภา ปาลสุทธิ์	2523	ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกการอ่านคำที่ใช้อักษร ร ล ว ควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า หลังการฝึกนักเรียนสามารถอ่านคำควบกล้ำได้คะแนนสูงกว่าก่อนการฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01
ยุพา บุญทวีสุข	2535	ได้ศึกษาการสอนซ่อมเสริมด้วยวิธีพี่สอนน้องที่มีต่อความสามารถในการออกเสียงควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า คะแนนการออกเสียงคำควบกล้ำที่เพิ่มขึ้นหลังการทดลองการสอนซ่อมเสริมด้วยวิธีพี่สอนน้องไม่สูงกว่าคะแนนการทดลองสอนซ่อมเสริมด้วยวิธีครูสอนเพียงคนเดียว
เกษรา ภัทรเดชไพศาล	2537	ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านและเขียนคำควบกล้ำก่อนและหลังการใช้กิจกรรมเสริมทักษะการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมเสริมทักษะการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำสามารถพัฒนาการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
สุดใจ ศรีจามร	2539	ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้แบบฝึกคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกออกเสียงควบกล้ำสามารถออกเสียงได้ถูกต้องสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ตาราง 1 (ต่อ) สรุปผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำควบกล้ำ

ผู้วิจัย	ปีที่ศึกษา	ผลของการศึกษา
ปรีชา เผ่าเครื่อง	2540	ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกการอ่านคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่าแบบฝึกการอ่านคำควบกล้ำมีประสิทธิภาพ 82.36/88.20 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้แบบฝึกสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึก
กาญจนา สังสอาด	2540	ได้ศึกษาการแก้ไขข้อบกพร่องในการอ่านและเขียนคำควบกล้ำ ร ล ว ของนักเรียนที่มีภาษาอีสานเป็นภาษาถิ่นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการอ่านและเขียนคำควบกล้ำ ร ล ว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและเขียนคำควบกล้ำ ร ล ว ก่อนฝึกและหลังฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
สมพร หลิมตระกูล	2541	ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกออกเสียงควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า การใช้แบบฝึกการออกเสียงควบกล้ำทำให้นักเรียนมีพัฒนาการออกเสียงควบกล้ำดีขึ้นหลังการฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ปทุม หนูมา	2541	ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเขียนสะกดคำควบกล้ำ ร ล ว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักการเรียนเพื่อรู้แจ้ง มีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนและมีความคงทนในการเขียนสะกดคำควบกล้ำ ร ล ว สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ตาราง 1 (ต่อ) สรุปผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำควบกล้ำ

ผู้วิจัย	ปีที่ศึกษา	ผลของการศึกษา
เพ็ญจา สุริยกานต์	2544	ได้ศึกษาการใช้นิทานอีสปเป็นสื่อพัฒนาการออกเสียงควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าชุดฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำโดยใช้นิทานมีประสิทธิภาพ 80.69/85.60 ผลสัมฤทธิ์การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และนักเรียนมีความสนใจต่อการฝึกโดยใช้นิทานอีสป เป็นสื่อในระดับมาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกและการฝึกทักษะต่างๆ สรุปได้ว่าการพัฒนาแบบฝึกหรือแบบฝึกทักษะให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการจะเรียนรู้มีส่วนช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนของนักเรียนได้ดีขึ้น เพราะทักษะการอ่านเป็นทักษะเริ่มต้นในการเรียนรู้ซึ่งจะก้าวต่อไปสู่ทักษะอื่นๆ ซึ่งแบบฝึกก็เป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องการอ่านของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบฝึกพัฒนาการอ่านคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อฝึกฝนทักษะด้านการอ่านคำควบกล้ำให้ถูกต้องต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี